

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 897.

CHICAGO, ILL., 20. NOVEMBRA (November 20), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

POGLAVJE O MALIH IN VELIKIH TATOVIH.

Banditski veljaki in javni organi v zajemnem objemu.

Dogaja se od časa do časa, da kakega banditskega veljaka v mestu kot je Chicago ustrelje — da se izvrši umor ob belem dnevu, in tedaj ima senzacija željno časopisje zopet žetev.

Od 1. januarja do tega tedna je bilo v Chicagi nad tri sto oseb ustreljenih. Nekateri umori so bili s stališča dnevnega časopisja in publike ki dobiva v njemu to "kar hoče čitati", prav zanimivi. S stališča poštenosti in javne varnosti pa zanimivosti v umorih ni.

Kadar ubije ropar človeka pri svojem delu, tedaj tak umor "ni zanimiv". Čitateljem se ga sporoči z malo notico v suhoparnem tonu. Če pa ubije ropar roparja, in če je ta ropar prominenten ne samo med visokimi roparji ampak med visoko družbo, karkoli to je, tedaj se tarejo poročevalci in publika okoli prostora zločina in listi izhajajo vsako uro z izredno kričečimi naslovi. Res, zanimiv pojav.

Pred kratkim je umrl v tem mestu italijanski veljak, poglavar zveze siciljanskih društev, trgovec, bankir itd. itd. itd., ki je bil čikaški javnosti znan pod imenom Michael Merlo.

Merlo je bil trgovec. V politiki je bil glavar siciljanskih Italijanov. Njegov "pull" je segal visoko v sodne dvorane, mestno zbornico in še nekoliko višje. Merlo je bil znan tudi v krogih, ki jih v angleščini imenujejo "underworld". Vsak praktičen "politician" ima zveze z "underworldom".

"Underworld" je svet zase, v katerem se zbirajo karakterji iz "nižin življenja": Razbojniki, velebutlegerji, lastniki igralnic za denar, hiš prostitucije, razvpih kabaretov, "unijski voditelji", ubijalci itd. Ta underworld ima svoje poglavarje, ki ga vladajo in protektirajo. Poglavarji so intelektualni načelniki roparjev in kartelov, ki se pečajo z nelegalnim businesom.

Merlo je umrl naravne smrti, kar se med siciljanskimi veljaki v Chicagi redkokdaj dogaja. V trgovskem svetu je bil spoštovan kakor ugleden trgovec zasluži. Med Siciljani je bil čislán kot so čislani dobri vladarji. Ko je umrl,

so mu navozili vencev in cvetic, katere so cenili na trideset tisoč dolarjev. Pogreb je imel tak kot da pokopavajo kardinala. Parada avtomobilov, spredaj pa soha pokojnika v naravni velikosti: obraz iz voska, telo iz cvetic. Slovesne cerkvene ceremonije so spremljale pogrebno svečanost.

Dan pozneje je bil ustreljen lastnik cvetličarne Dean O'Banion, bogataš, prominenten med banditsko aristokracijo in spoštovan v visoki družbi. Ob belem dnevu, par ur pred poldnevom, so se pripeljali pred razkošno cvetličarno trije moški, vstopili, ga pozdravili, oddali nanj ducat strelav in se odpeljali.

To je bil zanimiv umor, kakor nalašč za časopise, dar za senzacija žejno publiko.

Čikaški policijski načelnik je dan po umoru izjavil, da ima O'Banion na vesti najmanj dvaindvajset umorov. Napadal je ljudi iz svoje kaste s samokresom v sredi mesta pred gledališči, in ničesar se mu ni zgodilo. Za noben umor ni bil obtožen kot se navadno obtožijo morilci. Za nobenega ni bil obsojen, kajti O'Banion je bil tudi politični bos velikega okraja. Sodniki so bili odvisni od njega, aldermane je kontroliral, policiji je bil prijatelj.

Vdova in njegovi banditski prijatelji so mu priredili kraljevski pogreb. Položen je bil v srebrno krsto, ki je stala deset tisoč dolarjev. Rož in vencev je bilo cele gore. Ali pogreb ni bil popolnoma cerkven. Katoliška duhovščina, ki gospodari v katedrali v katere bližini je O'Banion živel in jo podpiral, mu ga je odrekla, ker si ni mogla pomagati. Privolila je na željo vdove, da sme spremljati sprevod katoliški duhovnik in moliti ob grobu na neblagoslovljenem delu pokopališča. Ali pogreb radi te neprilike ni trpel na pompu, kajti razbojniški trust razpolaga z milijoni.

Ob Merlovi krsti so korakali najvišji čikaški mestni uradniki, med njimi župan Dever. Če bi O'Banion umrl naravne smrti, kar se med ljudmi njegove sorte malokdaj primeri, bi se peljalo za pogrebom ducate visokih uradnikov,

med njimi posebno sodniki in policijski funkcionarji.

Tisoče ljudi je od zgodnjega jutra oblegalo prostor, kjer je ležalo O'Banionovo truplo in čakalo pogreba. Med pogrebci je bilo par stotin znanih policijskih karakterjev, ki se preživljajo z ropi in drugimi "nelegalnimi" poklici. Nihče jih ni motil.

Casopisje je v podrobnostih opisalo O'Banionovo življenje in roparske veljake, s katerimi je grabil bogastva kjer jih je mogel dobiti. Za masko je vodil cvetličarno, ki je vsaj navidezno zakrivala njegov pravi poklic.

Iz tega umora se je razvil škandal, ki ni za nas ničesar novega, ki pa se mu je svetohlinska čikaška javnost vendar čudila. Kako je mogoče kaj takega? se je vpraševala. In policijski načelnik Collins je pojasnjeval, da bi visokih roparjev v Chicagi ne bilo, če ne bi imeli korumpiranih sodnikov, ki jih protektirajo. "Kaj pomaga če jih aretiramo, ko pa jih sodniki takoj oprostite!" je tarnal poročevalcem, ki so hiteli zapisovati vsako njegovo besedo. Sodniki pa so hitro odgovorili, da so bili glavarji čikaške policije navzoči kot gostje nekaj tednov pred O'Banionovim umorom na banketu, ki je bil prirejen njemu v čast. Ob tej priliki so mu podarili uro, umetniško delo, obrobljena z demanti, za katere so prispevali tudi policijski uradniki. Pa je bil škandal še večji!

Dever, pobožni čikaški župan, je naglo izdal dekret, s katerim je policiji ukazal poloviti vse "gunmene", kajti "teroristični režim mora prenehati enkrat za vselej!" Mr. Dever ni prvi čikaški župan, ki je izdal tak dekret. In Mr. Collins ni prvi policijski načelnik, ki je ob nastopu službe obljubil izgnati zločince iz Chicage.

Na Deverjev ukaz so policaji res aretirali par stotin "osumljenih karakterjev". Listi so poročali, da vodilnih razbojnikov ni bilo med njimi. Ko so policijo vprašali o tem, so dobili odgovor, da jih niso mogli najti.

Malo je mest na svetu s tolikšno korupcijo kot vlada v čikaških "nižinah". Ampak te nižine segajo zelo visoko. Ljudje kot je bil pokojni O'Banion žive v razkošju v lepih vilah. V družbo prihajajo kot se spodobi prominentnim ljudem. Na dneve volitev najamejo par stotin "gunmenov", ki terorizirajo volišča in pri štetju odločijo zmago za kandidata, ki jim je "najljubši". To se je vršilo v njihovih okrajih dne 4. novembra in na vsak prejšnji volilni dan.

Teden dni po volitvah se je pričela ultrakapitalistična "Tribuna" zgražati nad korumpiranimi sodniki in policijskimi šefi radi tega umora. Pred 4. novembrom je agitrala za iste ljudi, katerim sedaj očita protektiranje zločincev.

Kričeče razmere kličejo zavedno delavstvo v akcijo. Delavstvo je edino, ki lahko vrže ban-

ditski režim in ga nadomesti s pošteno upravo. Demokratska stranka s svojimi vzornimi katoličani in republikanska stranka s svojimi "framasoni" sta gnili do stržena. Obe sta korumpirani, obe protektirati velike tatove, in obe mečeti male tatove v ječe, zato da zakrivati zločine velikih tatov.

Kapitalizem je oče korupcije. Kapitalistične stranke ne morejo biti poštene, ker so zagovornice nepoštenega sistema. Tudi ako je kak župan, bil republikanec ali demokrat, osebnostno pošten, on mora delati v strukturi, ki je korumpirana in ostane korumpirana. To se je pokazalo v Washingtonu. To dokazuje Chicago. To dokazuje vsa Amerika.

Ameriško delavstvo je pozvano, da poseže v to Sodomo. Korupcije bi bilo manj in človeška življenja bi bila varnejša, če bi bilo v Zedinjenih državah več takih mest kakor je Milwaukee. Socialistična stranka je zagovornica sistema poštenosti. Socialistična stranka hoče odpraviti vzroke, ki porajajo zločine in korumpirane uprave.

Enkrat mora zavaloveti po deželi. Enkrat mora zavladati v masah reakcija proti korupciji. Enkrat mora tudi v Zedinjenih državah dobiti zamah gibanje, ki bo dvignilo človeka nad korupcijo in jo vrglo ob tla.

Ali ste že kedaj pomislili, da je nevednost glavni vzrok da se delavstvo brani socialistične organizacije? Kapitalisti se ne branijo svojih. Oni se zavedajo svojih interesov.

"Tri sovražnike ima narod — glad, nevednost, strah!" Izmed teh je nevednost najhujši sovražnik. Porazite nevednost, pa ste porazili tudi druge sovražnike ob enem.

V prihodnji izdaji.

V prihodnji izdaji "Proletarca" bo priobčen članek o fiasku Workers' Party, ki ga je dosegla z vstopom v volilni boj kot samostojna stranka. Ta članek bo s številkami pokazal, da je socialistična stranka danes edina resnična predstavnic politično organiziranega delavstva v Zedinjenih državah, in da je edina revolucionarna stranka, ki uživa zaupanje zavedne delavske mase.

Priobčen bo članek o kooperativnem gibanju.

Nadalje članek o konvenciji A. F. of L.

Kritika o dramski priredbi kluba št. 1 Sodrug in somišljeniki, širite "Proletarca".

“Smešni prepiri”, debata itd.

Včasih se skuša kakšno prav resno afero predstaviti javnosti kot “smešen prepir”. G. F. Novak smatra afero, tikajoča se znane kupčije, za smešen prepir. V “D. S.” z dne 13. novembra pravi, “da ne mara zlorabljeni prostora v ‘Delavski Sloveniji’ za te smešne prepire.” Napisal je precej dolg članek ali kako bi ga imenoval, in pravi, da je to njegova zadnja beseda. To je napisal dosedaj že mnogokrat. Vsak odgovor mu je zadnji.

Ker pa hoče, da “bo enkrat konec tega blatenja”, predlaga debato, na kateri je “pripravljen podati tozadevno izjavo.”

V članku se je g. F. Novak zatekel k prejšnjim argumentom. Kaj bi se mi zanimali za tri tisočake, ki jih je dala hrvatska sekcija Veraniču, ko imamo vendar dovolj vzroka za plakanje nad vsoto v znesku osemindeset tisoč dolarjev, s katerimi se je kupovalo republiko, pa se še kočevske ni kupilo! “Proletarec” je pograbil štiri tisočake, pa se naj bi nad njimi razjokal. Tiskarno v Ljubljani je po F. Novakovi trditvi vrag vzel, oziroma novce, ki so bili vloženi vanjo. V tem se moti, ampak take reči se pojasnujejo v zapisnikih letnih in drugih sej JSZ. in SNPJ. Pohišstvo pokojnega JRZ. je bilo baje vredno tri tisočake, ki jih ima tudi “Proletarec” na vesti. Itd.

To se pravi v F. Novakovem jeziku: Kaj bi se vi brigali za naše kupčije, pri katerih se gre le za tri tisočake. Vi povejte, zakaj ni republike za tisočake, ki se jih je nabralo pred leti!

F. Novak pravi, da je bil svoječasno aktiven za socialistično stranko in je agitiral za razširjenje Proletarca. Upam, da mu ni žal za delo, ki ga je izvršil za dobro stvar.

Nadalje piše, “da mu je marsikaj znano, kar bi bilo marsikom zelo neprijetno,” toda povdarja, da mu manjka za priobčevanje takih razkritij potrebne nesramnosti in podlosti.

Če se gre radi poštenosti, bi jaz dejal, da je dolžnost časnikarja, posebno urednika delavskega lista, da se ne ozira na nobeno stran ampak pove kar je v imenu poštenja treba povedati. Namigavanja pa so ravno tako nesramna kakor direktno obrekovanje.

G. F. Novak dela v svojih odgovorih eno napako: Nikdar ne citira ničesar iz člankov v Proletarcu. To bi moral storiti, ako hoče odgovarjati. To kar on smatra za odgovore pa sploh niso odgovori.

“Proletarec” ni obdolžil g. F. Novaka nikaškega zločina, ampak konstantiral je dejstva. O korupciji v gl. odboru jugoslovanske sekcije W. P. so govorili in pisali člani njenega odbora, oziroma uredniki njenega glasila, in ne “Proletarec”. Na seji, na kateri se je razpravljalo o prevzetju “Slovenije”, katero ste takrat ureje-

vali Vi, je prišlo do spora med odborniki. Radi tega spora so pošiljali cirkularje komunističnim organizacijam, v katerih je bilo rečeno, da je delala večina nepošteno in razmetava denar, ki so ga zbrali delavci v poštene namene, ne pa za korumpirane “činovnike”. Bivši urednik komunističnega glasila je pisal, da bi se “Slovenijo” lahko dobilo za manj kot tisoč dolarjev, ako bi se pametnejše postopalo. Govorica pa je bila ta: Ko komunisti niso mogli pridobiti nobenega člana JSZ. v Chicagi, da bi jim urejeval slovenski list, ki bi ga radi ustanovili z ednim namenom napadati “Proletarca” in JSZ., so izvedeli, menda potom Ziniča, za Vas. In Vi, kakor sami priznavate, ste se pogajali z njimi več mesecev, — pogajali ste se preje predno ste postali po znani debati komunist, karkoli si Vi tolmačite pod to besedo. Vi ste bili tisti, ki ste jim nasvetovali da naj kupijo “Slovenijo”, “kar bo cenejše kot pa ustanoviti nov list.”

Medtem pa se je dogodilo, da sta se pojavila še “dva druga kupca”, ki sta ponudila za “Slovenijo” tri tisočake, in naravno, ako jo je hrvatska sekcija hotela, je “moralala plačati zanjo isto svoto.” Tu pa je po zatrdilu komunistov, ne nas, bila skrita tista korupcija, radi katere se je vršil in se še vrši boj v njihovi federaciji.

Ako je bila ta kupčija tako izpeljana, da se je po posredovanju kake osebe, ki zavzema eno ali drugo odgovorno mesto v jugoslovanski sekciji W. P., list namenoma podražilo dasi je bil napredaj “za manj kot tisoč dolarjev”, tedaj se smatra tako posredovanje v delavskem svetu za zločin. Ako pa so trditve bivših komunistov neresnične, ima g. F. Novak priliko to dokazati, ne s kako izvijajočo izjavo na shodu, ampak v listu, kajti delavska javnost je opravičena izvedeti kaj se godi za kulisami najsi bokaterokoli delavske organizacije.

Ali so sploh obstojali kupci, ki so resno ponudili za “Slovenijo” tri tisoč dolarjev? To je eno vprašanje, tikajoče se te kupčije, ki ga bo prej ali slej treba pojasniti.

Proletarec je citiral vaša pojasnjevanja in z vašimi lastnimi odgovori dokazal, da ste prišli vsakokrat v protislovja. In to vendar ni krivda “dolgočasnega” “Proletarca”!

“Proletarec” ne bi hotel jemati poštenja nikomur in nikomur očitati nepoštenih dejanj. Ima pa pravico, ki si jo je od nekdanj lastil, vprašati za pojasnila. In bo vpraševal!

Poziv na debato sprejemem!

Ker ste pozabili navesti temo, jo jaz predlagam:

Ali so bile taktike ameriških komunističnih strank in taktike Workers' Party, ki je naslednica omenjenih strank, škodljive gibanju ameriškega delavstva?

Pod imenom “ameriško delavsko gibanje” se smatra ves pokret ameriškega strokovno in politično organiziranega delavstva.

Vi boste skušali dokazati, da niso bile škodljive, jaz pa bom seveda dokazal, da so bile škodljive. Dokazal bom, da so služile vaše taktike reakciji in nazadnjaškim strujam v delavskem gibanju, medtem ko so gibanju razredno zavednega delavstva škodovale. In dokazal bom, da ste uganjali neštete otročarije.

Debata naj se vrši tretjo nedeljo v decembru ali tretjo v januarju. Prične naj se popoldne. Natančen dogovor o načinu aranžiranja mora biti sklenjen najmanj dva tedna pred debato.

Moji nasveti so: Predsednika si izberemo sporazumno. V dvorani se ne sme vršiti nikakva agitacija najsibo od ene ali druge strani. Naloga predsednika je voditi debato, ne pa izrekati komentarje ali agitirati za eno ali drugo stran.

G. F. Novak pravi v svojem povabilu na debato, da je pripravljen sam plačati vse stroške za dvorano, oglašanje, kakor tudi povrniti uredniku Proletarca vozne stroške in mu plačati za tisti dan odškodnino kakoršno bo zahteval.

Taki pozivi na debato so nekaj novega. To je jezik, ki se ga je menda rabilo za debate pri bari v salunih.

Mojih stroškov Vam ne bo treba povračati. Niti ne maram, da bi se debata vršila pod avspicijo kake posamezne osebe, kajti take debate nimajo smisla. Še manj pa bi hotel debatirati s človekom, ki bi se oštarijsko ponašal, da je sam plačal stroške za oglašanje in dvorano.

G. F. Novak je urednik slovenskega glasila jugoslovanske sekcije W. P. Ako še obstoji, naj ona prevzame tiste naloge, ki jih hoče G. F. Novak "sam" izvršiti. To je, kar se tiče stroškov. Upam, da je organizacija zanj toliko pripravljena storiti. Ako nima sredstev, tedaj je izhod vstopnina. 25c na osebo bi zadostovalo. Tega načina se poslužujejo tudi vaše organizacije v drugih krajih in ni ničesar poniževalnega. V tem slučaju pa je moj pogoj, da se preostanek po odbitju stroškov razdeli na dva dela: enega dobi vaša organizacija, drugega pa slovenski socialistični klub v Milwaukee. Ako je slovenski soc. klub pripravljen sodelovati pri aranžiranju, je to njegova stvar.

Izjavo, ki jo obljubujete tekom debate, morate objaviti v listu najmanj dva tedna pred debato. Dotična afera, ako se naj jo imenuje s tem imenom, ni stvar debate, in to bi Vam moralo biti jasno. Vsa zadeva je opisana v raznih izdajah Proletarca, ki ste jih prečitali. Na dotična vprašanja formulirajte odgovor, in potem se bomo dogovorili na podlagi tu navedenih nasvetov za aranžiranje debate s prej označeno temo.

Frank Zaitz.

LEONID ANDREJEV:

RDEČI SMEH

Odlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.

(Nadaljevanje.)

Enajsti odlomek.

...Jetniki so — tolpa prestrašenih, trepetajočih ljudi. Ko so jim veleli stopiti iz železniškega voza, je zatulila množica kakor en sam velikanski, zloben pes, priklenjen na kratko, tenko verigo. Zatulila in umolknila, težko sopeča, dočim so stopali oni v tesno stisnjenih gručah, rok v žepih, plah usmev okoli bledeh ustnic s previdno, plaho hojo, kakor bi se bali, da dobe vsak hip udarec s palico pod koleno. Eden pa je hodil nekoliko v stran od ostalih — miren je bil in resen, ni se smehljaj, in ko sem se srečal s pogledom njegovih črnih oči, sem čital v njih golo, neprikrito sovraštvo. Videl sem jasno in razločno, da me prezira ter mi pripisuje vse mogoče hudobije: če bi ga brezbrambnega in neoboroženega ubil na mestu, ne bi izustil krika, ne bi se branil, niti skušal opravičiti; saj mi — z eno besedo — pripisuje vse.

Tekel sem z množico, ki jim je sledila, da še enkrat ujame njegov pogled; posrečilo se mi je, ravno ko so stopali v poslopje, namenjeno jim za bivališče. Pustil je vsem svojim tovarišem po usodi, da so šli mimo njega, ter je vstopil zadnji, ko se je še enkrat ozrl po meni. In takrat sem čital v njegovih črnih očeh, kjer sta se zdeli zenica in mavrica eno, tolko muke, toliko blaznosti in groze, kakor da bi bil pogledal v najnesrečnejšo dušo na svetu.

"Kdo je tisti tam — tisti s črnimi očmi?" sem vprašal nekoga izmed spremljajočih vojakov.

"Častnik je. Norec. Ej, mnogo jih je takšnih."

"Kako pa mu je ime?"

"Saj ne pove. Tudi njegovi vojaki ne povedo. Kar tako je pritekel k nam. Enkrat smo ga že potegnili iz zanjke," je menil vojak ter izginil za vrati, z gesto, ki je pomenila, da se je hotel obesiti.

In zdaj, zvečer, razmišljam o njem. Čisto sam je, v sredi med sovražniki, ki jih smatra zmožne vsakatero nizkosti, in lastni vojaki ga ne poznajo. Molči in potrpežljivo pričakuje ure, ko se bo mogel ločiti od tega sveta. Ne verujem, da bi bil nor, in tudi strahopetec ni: on edini med to tolpo drhtečih, preplašenih ljudi, ki jih očitvidno ravnitako nima za svojece kakor nas, se je vedel z dostojanstvom. Kaj se pač godi v njegovi duši? Kakšno brezdno obupa mora vreti v srcu tega človeka, ki umiraje ne mara povedati svojega imena? Kaj bi jim njegovo

ime? On je opravil z življenjem in z ljudi, spoznal je njih bistvo in njih vrednost, on ne razloča več svojcev in sovražnikov in pušča, da kriče, divjajo in prete, kolikor hočejo. Povprašal sem po njem natančneje ter izvedel, da je padel v naše jetništvo med tistim zadnjim strašnim bojem, ki je stal nekolikokrat desettisoč človeških življenj. Ni se branil, ko so ga zgrabili; nič orožja ni nosil na sebi in ko ga je vojak, ki tega ni zapazil, udaril s sabljo, niti ni dvignil roke, da bi se branil. Očividno je hotel umreti — a rana je bila v njegovo nesrečo le lahka.

Morda pa je njegova pamet vendarle zmedena? Vojak je menil, da je mnogo takšnih ljudi....

Dvanajsti odlomek.

... Zdaj se začneta v resnici. Ko sem včeraj ponoči stopil v bratov kabinet, sem ga videl sedeti na njegovem stolu ob mizi, obloženi s knjigami. Prikazen je takoj izginila, kakor hitro sem prižgal luč, toda dolgo se nisem mogel odločiti, da zavzamem prostor, kjer je sedel ravnokar on. Tako tesno mi je bilo od kraja — prazne sobe, kjer slišiš venomer čudno šumenje in prasketanje, bude takšno tesnobo. Nato pa sem se sprijaznil s položajem: vedno je še boljše, da je on, kakor pa če bi bil kdo drugi. Toda ves večer se nisem dvignil s stola: nisem se mogel iznebiti strahu, da kakor hitro vstanem jaz, sede takoj spet on na svoj stari prostor. In zelo naglo sem zapustil sobo, ne da bi se ozrl. Pravzaprav bi trebalo prižgati luč po vseh sobah — toda, če bi se izplačalo? Ako bi tudi potem še kaj videl, je stvar hujša; tako mi ostaja vsaj še dvom....

Danes sem šel z lučjo tja, in nihče ni sedel na stolu. Očividno je bila tudi takrat le senca, ki je hušknila skozi sobo. Zopet sem bil na kolodvoru — zdaj hodim vsako jutro tja — in sem videl cel voz norcev, samih naših. Voza niso odprli, prepeljali so ga na drug tir, toda posrečilo se mi je zagledati skozi okno nekaj obrazov. Strah jih je bilo pogledati. Posebno enega. Bil je nadmerno raztegnjen in žolt kakor citrona, in s tistimi odprtimi črnimi usti in nepremičnimi očmi tako podoben maski groze, da se nisem mogel odtrgati od njega. In strmel je vame v svoji mrtvaški nepremičnosti, in kakor da bi odplaval z odhajajočim vlakom, ne da bi trenil z obličjem ali premaknil pogled od mene. Če bi se mi prikazal zdaj v onem temnem okviru — ne mogel bi strpeti pogleda nanj. Vpraševal sem naokoli ter izvedel, da niso pripeljali manj nego dvaindvajset takšnih nesrečnikov. Nalezljiva bolezen se širi. Časopisje sicer molči o tem, a zdi se, da tudi v našem mestu ni vse v redu. Po cestah so se pojavile takšne čudne črnc, zaklenjene kočije — danes, v enem dnevu, na raznih krajih mesta jih nisem naštel manj kot šest. V eni teh kočij se popeljem nekoč tudi jaz....

Časopisi pa zahtevajo dan za dnevom vedno novih čet in nove krvi, in meni je čimdalje manj razumljivo, kaj to pomeni. Včeraj sem čital zelo sumljiv članek, ki je razlagal, da je med narodom mnogo vohunov, izdajalcev in nezvestih lopovov, da je treba biti paznim in previdnim, in da si bo srd ljudstva sam poiskal tiste krivce. Katere krivce? Kaj so storili? Ko sem se vozil s cestno železnico s kolodvora domov, sem slišal čuden razgovor, ki se je tikal očividno te reči.

"Treba jih enostavno obesiti, brez okolnosti, je dejal prvi sobesednik ter sumoljubno pogledal vse po vrsti, med drugimi tudi mene. "Na vsak način treba poobesiti te izdajalce, da!"

"Brez usmiljenja," mu je pritrtil drugi — "dovolj potrpežljivosti so užili pri nas."

(Dalje prihodnjč.)

من مری

Ignacij Mthevc:

Iz mojih mladih let.

(Dalje.)

"Mati, i kaj sem Vam vendar storil, povejte saj, da bom vsaj vedel!" Ona pa joka in ihti pred menoj in ko le silim v njo, da pove, kaj je — mi končno pravi:

"Kaj ti je vendar padlo v glavo, da si izstopil iz svete krščanske vere in se zapisal k judom!"

Pogledal sem jo debelo in ji zatrjeval, da so jo nalagali, da ni nič res, no, ona se ni dala prepričati, češ:

"Si, si, saj so gospod tehant v nedeljo na prižnici povedali!"

Ko pa se je mati kasneje prepričala, da je bila nalagana, je to gospodom v farovžu na Vrhniki hudo zamerila....

Interesantno je bilo prvo praznovanje prvega maja v Ljubljani. Strah ljubljanskih purgarjev je imel vedno posebno velike oči. Takrat pa so menda mislili, da se že bliža konec sveta. Zato se je ta dan precej ljubljanskih meščanov odpeljalo iz mesta — na Šmarno goro, Sv. Katarino itd., češ: gvišno je gvišno... Dr. Ivan Tavčar — tako so pravili — jo je mahnil s svojo družino kar na Črnuče. Med meščanstvom se je namreč raznesla vest, da ima vsak od nas po štiri bombe v žepu, katere da smo baje dobili iz Švice. Vendar se je prva majniška slavnost vršila v najlepšem redu in povsem dostojno. Dopoldne se je vršil shod v hotelski restavraciji "Evropa" (sedanja kavarna "Evropa"). Na shodu, katerega se je udeležilo okolo 300 ljudi, je govoril sodr. Volk, po poklicu čevljar. Bil je to lep človek, impozantne postave, z dolgo črno brado. Govoril je prepričevalno in poučno s prijetno donečim glasom. Imel je prav čeden uspeh. — Na dvorišču Kavškove hiše pa je bil poskrit en bataljon vojakov v polni vojaški opremi, da ne govorim o policiji, ki je bila v vseh vežah pripravljena. Do incidentov pa le ni prišlo. Edinaj omenbe vreden dogodek se je pripetil popoldne. Ko smo se namreč popoldne odpravili na izlet na Rožnik, je neki mlajši fantin zagnal kamen v neko na kozlerjevem zidu čepečo mačko, za kar ga je sodr. Železnikar prav pošteno okregal, ker se mu je zdelo, da je to nekorektno....

Delavsko izobraževalno društvo je bila takrat (v l. 1890—94) naša edina organizacija. Člani društva so plačevali po 10 krajcarjev mesečnih prispevkov. Poleg tega je za nameravano izdajanje socialno-demokratskega časopisa plačeval vsak član po 30 krajcarjev na mesec. S časopisom, ki smo ga tudi pozneje ustanovili, so bile velike težave. Nobena slovenska tiskarna v Ljubljani ni hotela prevzeti tiskanja našega lista. Bili smo prisiljeni, da se obrnemo na Pertschingerjevo tiskarno v Celovcu, ki je slednjič prevzela to delo. Prvi majski list, ki je izšel l. 1893., je natisnila tiskarna Philip & Kramer na Dunaju. Seveda pod prvim "majskim listom" si ne smete misliti bogve kaj. Samo uboge 4 strani male osmerke z naslovom "Slovenski delavci in delavke." V dosti neuglajeni slovenščini (precej napak gre seve na račun dunajske tiskarne!) se pozivlja slovenske delavce na delo za izobrazbo, za skrajšanje delovnega časa, za osemurni delavnik, za splošno volilno pravico in za praznovanje prvega maja kot delavskega praznika. Poziv ni revolucionaren, marveč pravi celo: "odkriti in resnični kakor zmiraj, tako Vas tudi sedaj ne smemo pustiti v mislih, da bode te po 1. majniku, kateri kot delavski praznik po cellem svetu velja, kateri je bil kot tak že trikrat praznovan, v Avstriji najedineje, pomembno in svečano, po tem dnevu že vse, kar si želite in prizadevate, že priborili. Nikakor! Gospodarstvene in politične razmere se ne spremenijo tako hitro. Počasi in polagoma se mora gospodujočim razredom kruta sila iz rok izviti."

Delavstvo je z veseljem sprejelo prvi majski list, ki je postal predmet obširnih debat.

Dr. Ivan Tavčar o našem tisku.

S sodrugom Železnikarjem sva sklenila, da obiščeva dr. Tavčarja in ga pregovoriva, da bi posredoval pri Narodni tiskarni, naj bi prevzela tiskanje naše glasila.

"Gospod doktor," sem mu dejal, "ali ni sramotno, da se slovenski delavski list tiska v tujini?"

Dr. Tavčar pa me je potapljal po rami, se nasmehnul in odvrnil z vso njemu lastno odkritosrčnostjo:

"Res je, da to ni v redu. Vendar vam za enkrat ne bomo dali biča v roko, da bi potem udrihali po nas."

S tem je bilo pri dr. Tavčarju opravljeno. Od takrat pa sem odkritega moža, ki je bil sicer hud nasprotnik socialno-demokratov, zelo cenil in spoštoval, kajti vedel sem, da ni zahrbtnen. Pove, kaj misli.

Nič manj "naklonjen" pa ni bil socialistom Ivan Hribar. Bil je samo večji diplomat in veliko manj odkritosrčen.

Naši govorniki v teh časih

so bili sodrug: Grabljevič, Brozovič, Železnikar, Hitejc, Drogenik, Zadnik, Bartl, Kopač in Zavrtnik. Slednja dva sta bivala takrat na Dunaju in sta le redko-kedaj prihajala v Slovenijo. Na shodih in sestankih se je precej dobro udeleževal tudi neki Kramaršič. Z ozirom na veliko potrebo po govornikih smo se odločili osnovati neke vrste govorniško šolo, ki pa je funkcionirala samo v poletnem času in še to le tedaj, ko je bilo lepo vreme. Prostora v tej šoli je bilo dovolj, saj je bila na prostem, v gozdu, tam za Rožnikom. Kot prvi so se vzgajali v tej šoli sodrug Jos. Petrič, poznejši vodilni mož železničarjev, Grundner, ki je kmalu odšel v Nemčijo in tam postal urednik strokovne "Metallarbeiter-Zeitung"-e, Janez Kocmur in Albin Prepe-

luh, ki sta bila takrat še prav mlada. Kocmurja in Prepeluha moram ob tej priliki pohvaliti kot dva najboljša agitatorja. Zlasti iznajdljiv v agitaciji je bil Kocmur. Zelo dober govornik je bil tudi Karl Linhart, ki je vzbujal vse nade, da bo najboljši med dobrimi, no: usoda je sklenila drugače in ni dovolila pravega razvoja temu talentu. Kocmur in Prepeluh sta bila prav "pri srcu" takratni ljubljanski policiji. Ob neki priliki sem jima izročil par sto letakov z naročilom, naj jih ponoči razneseta in nalepita po mestu. Letaki so imeli vsebino, naperjeno proti ministru Badenju. Prepeluh in Kocmur sta bila pri tem delu tako drzna, da sta letake nabila celo na vrata mestnega magistrata. Stražnik pa ju je zalotil in oba sta morala v zapore.

Prva strokovna organizacija.

Strokovnih organizacij do takrat nismo imeli. Prvi "majski list" pozivlja le za pristop v izobraževalna, pravovarstvena in podporna društva v Gradcu, Ljubljani, Trstu in Celovcu. Sodrugi Železnikar mi je svetoval, naj ustanovimo kovinsko organizacijo. Lotil sem se tega dela takoj in l. 1893 je bilo ustanovljeno "Kovinarsko društvo za Kranjsko." Pozneje se je ta organizacija spojila s "Kovinarsko Unijo Avstrije." Spojitev je izvršil Karl Linhart, ker mene takrat ni bilo več v Ljubljani. Ob ustanovitvi "Kovinarskega društva" je pristopilo k organizaciji 200 članov, od katerih je vsakdo plačeval 20 kr. mesečnih prispevkov. Od tega smo izdajali potovalno podporo članom društva. V prvem odboru sem bil izvoljen predsednikom jaz, a podpredsednik je bil sodr. Vindišar, tajnik Vadnov, odbornika Jenko in Krušič, ki je bil obenem društveni blagajnik.

Nova pot v svet.

V Ljubljani je postalo za mene prevroče. Policijske oblasti so mi jele stopati na prste, kakor vsem ostalim sodrugom. Hotel sem se izogniti raznim šikanam in na spomlad l. 1899 sem jo vdaril preko Karavank v Lienz, kjer sem dobil službo pri Južni železnici. Kmalu sem se seznanil s tamošnjimi sodrugmi in pričel sem z nova z delom v stranki.

Komur so bile v tistih časih znane razmere na Tirolskem, ta ve, da je šla tamkaj klerikalna pšenica zelo v klasje. Postaja Lienz pa je takrat sploh veljala kot nekakšna kaznilnica, kamor so bili železničarji za kazen prestavljeni. Sodrugi Kopač je tudi moral v Lienz, ker je bil socialistični agitator. —

Čevljarski mojster sodr. Macher je bil v Lienzu naš zaščitnik. Pri njem smo imeli seje in sestanke. Na neki seji smo določevali nedeljske shode za posamezne kraje. Naštelo se je več krajev, le Brunecka ni nihče omenil. Tja namrč ni hotel noben govornik iti. Jaz pa sem hotel, da se ravno v Brunecku vrši shod in sem se sam ponudil za govornika. Sodrugi so se spogledovali, a jaz sem se jim čudil. Med tednom sem poskrbel, da je bil shod potom letakov dobro izagitiran in v nedeljo sem se napoti. Bil je to eden mojih najlepših shodov.

"Pod Lipo".

Stati izven organizacije in očitati socialistom, da s svojo taktiko "nič ne dosežejo" je najcenejši radikalizem. Kako bi bilo, če bi vsi socialisti izstopili iz stranke in se pridružili takim kritikom. Po vojni so to mnogi storili in posledica je, da je v takih krajih veliko kritikov, pa nikogar, ki bi hotel delati.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Poročilo o clevelandski konferenci klubov J. S. Z.

WARREN, O. — Konferenca ohijskih klubov J. S. Z., ki se je vršila 14. septembra 1924 v Girardu, je zaključila konferenčno organizacijo klubov obdržati in napraviti iz nje močno propagandistično in vzgojevalno enoto.

Druga konferenca ohijskih klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije se je vršila 2. novembra, dva dni pred predsedniškimi volitvami, v prostorih kluba št. 27 v Clevelandu. Tajnik konference je podal poročilo o dosedanem delu konference in o možnostih ki jih ima če bo vztrajala v akciji. Razlagal je kako velik pomen ima socialistično gibanje za napredek delavskega razreda in iz tega izvajal, da je dolžnost vsakega zavednega delavca delovati v socialističnem gibanju.

Za predsednika clevelandske konference je bil izvoljen sodrug Mack od kluba št. 27. Na girardski pred par meseci je predsedoval s. T. Petrich. Zapisnik na clevelandski je vodil s. J. Jauch, na girardski s. A. Garden.

* Na konferenci 2. novembra so bili zastopani klubi iz Clevelanda, Barbertona in Girarda. Klub št. 2 iz Glencoe, ki je bil zastopan na girardski konferenci, je poslal pismeno poročilo in izrekel željo, da bi ohijska Konferenca socialističnih klubov uspevala in se lepo razvijala. Priporočal je konferenci, naj razpravlja o potih kako pojačati agitacijo za razširjenje socialističnega časopisja in literature. Klub iz Warrena ni bil zastopan. Tajnik warrenskega kluba je dejal, da nima nikakega poročila razun da so člani neaktivni in vsled tega je klubu kot takemu nemogoče vršiti organizirano delo. Agitacija v takih naselbinah je odvisna od posameznikov in ti agitirajo kolikor je v danih okoliščinah mogoče.

Zapisnik girardske konference je clevelandska sprejela kot je bil čitan in predložen.

Tajnikovo finančno poročilo je seja vzela na znanje in ga potrdila, istotako nadzorni odbor. Tajnik je nadalje poročal, da je razposlal povabila za udeležbo na konferenco na 28 podpornih društev naprednih jednot in zvez. Vabljeni so bila tudi v glasilu JSZ. Čital je številke povabljenih društev. Od SSPZ. se ni odzvalo nobeno društvo, od SNPJ. pa so bili od društva št. 5 Andrew Bogatay, od št. 178 John Breščak, od 477 pa J. Tavčar.

Iz raznih poročil je bilo razvidno, da tajniki društev pisem niso vzeli resno in jim je volilna kampanja, delavsko in socialistično gibanje ter akcije za prosvetno delo stvar, ki ne zasluži njihove pozornosti. Včasih je bilo pri društvih drugače. Na odgovornih mestih so bili razredno zavedni delavci in so z veseljem sodelovali pri vsaki akciji, ki je bila koristna splošnim delavskim interesom. Sedaj, ko so se podporne organizacije ojačale in pionirsko delo ni več potrebno v njih, so vodstva prepuščena ljudem, ki se ne zanimajo za razredno borbo in za delavske politične organiza-

cije. Tudi se mi zdi, da je med njimi mnogo klerikalnega vpliva.

Sodrug Nace Žlemberger, eden najstarejših borcev v J. S. Z., ki je skozi vse krize ostal lojalen socialistični stvari, je pisal konferenci pozdravno pismo, ji želel uspeh ter ji priporočal, naj podvzame korake za razširjenje Proletarca v ohijskih naselbinah in za ustanovitev novih klubov.

Poročila o aktivnostih klubov v volilni kampanji in o drugih aktivnostih so bila zelo zanimiva. Jasno je, da delajo povsod le nekateri sodrugi. Če bi bila četa aktivnih delavcev večja, bi bili uspehi večji, in to mora vsaj tisto delavstvo, ki se prišteva k razredno zavednemu, vedeti. Ako ste bili dosedaj premalo aktivni, popravite napako v bodoče s tem, da boste sodelovali z aktivnimi sodrugi in napravili iz naših organizacij vplivne in vodilne skupine v vseh in v vsaki naselbini. V tem oziru je treba dati priznanje barbertonskim sodrugom. Vse delo za socialistično in skupno delavsko stvar se je v zadnji kampanji osredotočilo v področju socialističnega kluba. Priredil je velik kampanjski shod, pri katerem so sodelovala napredna barbertonska in okoliška podporna društva. Klub ima v njih ugled in se mu rada odzivajo na povabila za udeležbo ali na sodelovanja. Preostanek skupne kampanjske priredbe je bil poslan v volilni fond. Če bi se povsod posluževali take metode bi bila J. S. Z. močnejša kot je in socialistična stranka bi bila s tem sorazmerno pojačana.

Med gosti, ki so posetili konferenco, je bil tudi sodrug John Terčelj iz Pennsylvanije, aktiven delavec v pennsylvanski Konferenci klubov JSZ. Na podlagi svojih bogatih izkušenj je slikal postanek in delo obnovljene konference socialistov, organiziranih v JSZ. v naselbinah Pennsylvanije; povdarjal je, da so take organizirane akcije eden najboljših pripomočkov za jačanje socialističnega gibanja. Polagal je sodrugom v Ohiju, da so z ustanovitvijo konference napravili velik korak naprej. Udeleženci so ga poslušali z zanimanjem in bili hvaležni sodrugom v Penni., ki so ga poslali na clevelandsko konferenco.

Pri razpravah za razširjenje socialističnega tiska je sodeloval tudi sod. Terčelj in podajal razne nasvete in pojasnila.

Seja je zaključila podvzeti večjo agitacijo za pridobitev društev v Izobraževalno akcijo. Na seje bodo prihajali naši zastopniki in o rezultatih svojega dela poročali prihodnji konferenci. Na sodruge, ki so člani društev, pa apeliramo, naj delajo za širjenje socialistične misli med članstvom društev, kajti ogromna večina v društvih vseh naših podpornih organizacij tvorijo delavci. Razredna zavest počasi prodira mednje. Ker pa je polje za delo med njimi ugodno, in ker je skoro vsem delavsko gibanje več ali manj znano iz raznih listov, bi našim sodrugom ne bilo težko doseči med to maso večje uspehe kot jih beležimo dosedaj. Treba je agitirati, pa bodo boljši rezultati.

V odbor Konference so izvoljeni: J. Kotar, Warren; za tajnika; John Krebelj, Cleveland, za organizatorja; v nadzorni odbor: J. Jankovič iz Barbertona in F. Jerina te F. Ludvik iz Clevelanda.

Pri razpravi o sedežu bodoče konference je prevladovala želja, naj se jo aranžira v lorainski naselbini

ali pa v collinwoodski. Odboru je dana polna moč da jo skliče v enemu teh dveh krajev ob času, ki se mu bo zdel najprimernejši.

Clevelandska konferenca, četudi ni bila sijajna po udeležbi, je bila uspeh, kar so pokazale razprave in zaključki. Sodrugi so se razšli s sklepom, da se mora socialistična organizacija med jugoslovanskim delavstvom v tej državi utrditi. Pričelo se bo z energičnejšim delom za ustanovitev novih klubov, razširjenje našega časopisja in za pridobitev društev v Izobraževalno akcijo JSZ.

V času ko je končala clevelandska konferenca s svojim delom, se je reorganiziral po prizadevanju aktivnih somišljenikov v bližnjem Collinwoodu socialistični klub, ki bo gotovo sodeloval v Ohijski konferenci in ji pripomogel do nadaljnjih uspehov.

Popoldne se je vršil shod, na katerem sta govorila v angleškem jeziku Max Hayes, urednik delavskega lista *Cleveland Citizen* in v slovenskem sodrug M. Petrovič iz Collinwooda. Hayes je govoril o političnih akcijah ameriškega delavstva in o gibanjih za združenje v enotno politično stranko. Petrovič je govoril o volilni kampanji, v kateri so kapitalistični agentje strašili delavce z industrijalno krizo, z anarhijo ki bo prišla in s podobnimi strašili, če ne bo glasovalo za Coolidgea. Ravno te vrste propaganda mora biti vsakemu mislečemu delavcu dokaz, da se kapitalisti boje ne za delavčevo službo in zaslužek, ampak za svoje interese in da agitirajo za svoje kandidate ne iz ljubezni do delavstva ampak iz ljubezni do svojih bogastev in svoje nadvlade. Petrovič je dober govornik. V delavskem gibanju je izkušen sodrug. Pred leti je bil eden najaktivnejših sodrugov v Clevelandu in v J. S. Z. Želeti je, da bi pogostejše nastopal kot govornik.

Kolekta na shodu v pokritje stroškov je znašala \$47.55.

Volitve so končane, socialistično gibanje pa z njimi ni končano. Naša naloga je danes kakor je bila pred 4. novembrom delati za socializem, jačati socialistično stranko in pridobivati delavske mase za ustanovitev velike ameriške delavske stranke.

Jacob Kotar, tajnik ohijske konference klubov JSZ.

Važna konferenca članstva socialistične stranke v Chicagu.

V nedeljo 23. novembra se bo vršila v Douglas Auditoriumu, v dvorani št. 6, na So. Kedzie in Ogden Ave. splošna konferenca članstva socialistične stranke okraja Cook. Konferenca se prične ob 2. popoldne.

Članstvo klubov J. S. Z. v Chicagu pozivamo, naj pride na to konferenco polnoštevilno.

Na dnevnem redu bo poleg drugih važnih točk tudi vprašanje odnošajev naše organizacije do Konference za progresivno politično akcijo v volilni kampanji prihodnje pomlad. Za razpravljanje o tako važnih stvareh je potrebna velika reprezentacija našega članstva. Zapomnite si datum in obvestite o tem tudi sodruge in sodruginje, ki mogoče ne bodo čitali tega naznanila.

Sodrugom v Clintonu, Ind.

Seje kluba št. 41, JSZ., se vrše vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v prostorih Bartol Oblaka na 618 Deveta ulica. Udeležite se polnoštevilno prihodnje klubove seje in delujte za pojačanje tukajšnje postojanke J. S. Z. — *Tajnik.*

Sličica iz preteklih časov.

GLENCOE, O. — V 894. številki. Proletarca sem čital zelo interesanten dopis. Spisal ga je Lucas Murko iz Hudsona, Wyoming. Ako ste ga prečitali, se ga boste še spominjali.

Luka Murko pravi v omenjenem dopisu: "Dragi sodrugi! Ko vam pišem to pismo, sem dopolnil že šestdeseto leto svoje starosti. Moja moč peša in z njo peša tudi bojevni duh, kajti borba za kruh je težka...."

Murko je še vedno zaveden delavec, dasi ga je borba za obstanek v teh poznih letih upognila. V svojem dopisu pripoveduje, da se je trudil in se še trudi vzbuditi zaspane nezavedne delavce k razmišljanju in jih privedi k spoznanju.

Kdor sodruga Murkota tako dobro pozna kot ga jaz, mu bo potrdil vsa izvajanja v njegovem dopisu.

Pred dobrimi tridesetimi leti sva se sešla in bila skupaj nad deset let v organizaciji rudarjev in kakih šest let v odboru poleg pokojnega sodruga Antona Grabljevića in Ivana Zvanzigarja. Vsi ti sodrugi so bili aktivni v raznih odborih delavskih organizacij v Leobnu na Gornjem Štajerskem, kjer smo se takrat nahajali. Imeli smo mnogokrat pet ali več sej na teden vednoma ob večerih, ki so navadno trajale zelo pozno, neredkokrat do 3. zjutraj. Ves drug čas, kolikor ga je preostajalo po delovnih urah, smo porabili za raznašanje letakov in drugo agitacijo. To je bilo takrat ne samo težko ampak nevarno delo. Kogar so zalotili, ga je navadno doletela zaporna kazen in potem odgon v domovinsko občino. Če ni bilo te kazni, je pa prizadet izgnan. In izgnan je v skoraj vsakem slučaju.

Luka Murko — dasiravno je tega že par desetletij — mi je še vedno pred očmi. Visoka, koščena postava — bil je prava podoba proletarskega bojevnika. Za časa naših aktivnosti v Leobnu je bil on v prvih vrstah borbe. Njegov doneči glas na govorniškem odru in na agitacijskih sestankih je prišel vselej do veljave. Govoril je slovensko in nemško.

Ko sva bila izvoljena v odbor Bratovske skladnice in v eno drugo delavsko organizacijo, so delodajalci trepetali pred njegovim vplivom. Ker mu pri organizatoričnem delu in propagandi niso mogli do živnega, so ga šikanirali pri delu v rovu. Dajali so mu slabe prostore in ga na ta način prikrajšali na plači, da ni mogel zaslužiti dovolj za preživljanje družine. Vprašanje kruha je pritrlo odpotovati iz krajev kjer je bilo njegovo ime na črni listi. Sedaj ga vidimo z dopisom iz Wyominga v "Proletarcu".

Iz Ljubljane dobivam revijo "Pod lipo", v kateri starejši sodrugi, pionirji socialističnega gibanja v Sloveniji in obmejnih krajih, opisujejo svoje spomine. Tudi Luka Murko bi lahko napisal precejšnjo zgodovino, tudi če ne bi opisoval drugega kakor svoje delo v socialističnem gibanju tedanjega časa. Bil bi zanimiv spis in ob enem poučen. Upam, da se bo Murko ob priliki spravil k peresu in napisal svoje spomine ter jih objavil v tem listu.

Nisem napisal teh vrstic z namenom, da bi sebe prikazal kot bojevnika že izza davnih dni, niti ne z namenom, da bi povzdigoval s. Murkota. Napisal sem jih, da pokažem takozvanim "ekstremistom" pri "Radniku" in "D. Sloveniji", da so tukaj delavci ki so se že pred mnogimi leti žrtvovali v razredni borbi in storili vse kar je bilo v njihovih močeh za interese proletariata. Sodrugom, ki so ustanavljali strokovne in politične organizacije ter polagali temelj socialno-demokratski stranki, ni bilo postlano z rožicami. Orožniki in drugi oblastni organi so jim bili vedno za petami.

Svoboda govora in tiska je bila takrat še meglena stvar. Državni pravdniki so sedeli poleg govornikov in jim pazili na besede; nevedna raja se je dala z lahkoto nahujskati proti zavednim delavcem, ki so ji hoteli koristiti, masa pa je rajše verjela svojim zatiralcem kakor propovednikom socialističnega evangelija.

Lahko je vam danes kričati in se slikati za revolucionarje ter napadati socialiste. V napadanju graditeljev delavskega gibanja in v napačnem razumevanju revolucije je vse vaše revolucionarstvo. Ni ga lažjega dela kot razdirati kar so zgradili drugi. Nič ni lažjega kot obrekovanje. Vsakdo se zna postavljati s frazami.

Lastite si Karla Marxa, dasi ni on nikoli učil to kar vi počenjate. Tudi on je imel v svojem času pred šestdesetimi leti in dokler je živel opravka z razdiralnimi elementi med delavstvom. Prva internacionala, ustanovljena pred šestdesetimi leti v Londonu z Marxovim sodelovanjem, se je po več letih obstoja razbila radi navalov fraz, ki so jih bruhalo nanjo "ekstremisti" takratnih dni.

Najprvo, prijatelji, se vprašajte: "Kaj smo že storili v delavskem gibanju?" Če ne boste dobili zadovoljivega odgovora, se lotite dela, da boste z njim dokazali resničnost vašega radikalizma.

Nace Žlemberger.

Socialistični glasovi v Westmorelandu, Pa.

V Westmoreland County sta dobila La Follette in Wheeler na socialistični listi v 198. precinktih (volilnih okrajih) 4,404 glasov, na listi Farmer-Labor pa 7,633 glasov. Anton Zornik, ki je kandidiral na socialistični listi v tretjem legislativnem distriktu, je dobil v Herminiju 105 glasov; v desetih naselbinah jih je dobil 214. V vsem tretjem distriktu je dobil A. Zornik 1,511 glasov.

Foster in Gitlow, kandidata Workers Party, sta dobila 124 glasov ali 10,913 manj kot La Follette in Wheeler na socialistični in delavski listi. Kot se glasi ta rezultat se je izreklo v 198. voliščih v Westmoreland okraju 4,404 volilcev za socialistično stranko in samo 124 za komunistično. Socialistični kandidatje v državne urade so dobili v tem okraju na podlagi dose-danjih objav od štiri do pet tisoč glasov. Henry J. Nelson, ki je kandidiral za sodnika na socialistični listi, je dobil 4,021 glasov.

Zelo močni so bili tu kandidatje, ki jih je podpiral KKK. Komunisti pa kljub svojemu gromenju v tem okraju niso pokazali nikake moči. Johns, eselpistični kandidat za predsednika, je dobil 47 glasov več kakor Foster.

"Mrtva socialistična stranka ni tako mrtva kot pripovedujejo kakšni importirani plačanci iz starega kraja za ruvarjenje proti socialističnim organizacijam. Stranka ki je dobila v tem okraju sedemindvajsetkrat več glasov kakor Fosterjeva, ni "mrtva" in še dolgo ne bo.

Socialistični klub št. 69 na Herminie je izvršil za število svojih aktivnih članov ogromno agitacije, ne samo v svoji naselbini ampak tudi v okoliški. Prirejal je ne samo slovenske ampak angleške shode, izmed katerih so bili eni zelo dobro obiskani.

Coolidge je zmagal, prvič ker je delavstvo še nezavedno, drugič ker je na tisoče tistih ki simpatizirajo z gibanjem za neodvisno politično akcijo glasovalo za reakcijo iz bojazni pred izgubo dela, in tretjič ker naše sile niso bile dovolj organizirane za skupno akcijo. Zadovoljivo dejstvo je, da je socialistična stran-

ka, ako ne po članstvu pa vsaj idejno jaka in ima ti-soče somišljenikov, katerih število se vedno množi. V vsej kampanji se je širom dežele obračalo pšice posebno proti socialistom, ne samo iz tabora reakcije in KKK., ampak tudi iz tabora takozvanih "komunistov" in nazadnjaške unijske birokracije. Stotere sile so že poskušale pomesti socialistično gibanje iz politične pozornice in nobeni se ni še posrečilo doseči "zrušnje nevarnega socialističnega zmaja" in se nobeni ne bo.—P.

O rezultatih volitev dne 4. novembra in našem bodočem delu.

HERMINIE, PA. — Volitve so končane in denarna možnja se veseli zmage. Demokratje, zavedajoči se svojih businesskih interesov, so priskočili na pomoč republikanski stranki na enak način kot liberalci torijcem v Veliki Britaniji.

La Follette kot kandidat je bil poražen. Ideja za združenje ameriškega delavstva na političnem polju ni bila poražena. Pet milijonov glasov je bilo oddanih za La Folletta in s tem proti starim strankam. Teh pet milijonov in druge milijone je treba organizirati v delavski stranki. Zgraditi je treba močne okrajne in lokalne organizacije, ki bodo v stanju posegati v volilne in sploh v politične boje in meriti svojo moč s sovražnikovo. Sedaj so delavske struje še razdeljene. V razne lokalne urade so imele vsaka svoje kandidate, medtem ko so se zedinile za skupnega predsedniškega kandidata.

Socialisti, ki so bili v tej kampanji zelo važen faktor, morajo napeti vse sile da utrdijo svojo stranko in da pri organiziranju nove zvezne stranke izvojujejo pravo delavsko stranko, ki bo sposobna sprejemati naku in program socializma.

V vsej kampanji se je poznalo pomankanje pravega delavskega časopisja. Na takozvane delavstvu prijazne liste se ni zanašati. Ako ima na eni strani za kakega delavskega kandidata prijazno besedo, bo na drugi vsak nezanesljiv "delavstvu prijazen list" hvalil tudi nasprotnega kandidata, v najvažnejšem momentu pa šel odprto v službo kapitalističnih interesov, mnogokrat pod hinavsko krinko, da se delavcem ne zameri.

Kapitalistične stranke so imele v tej kampanji veliko boljše agitacijsko organizacijo kakor delavstvo. Imele so na razpolago ogromne vsote in nešteto listov.

Delavci imajo unije in imajo nekaj listov. Imajo socialistično stranko, ki je izvežbana v propagandističnem delu in za vzgojevanje delavske mase ogromnega pomena. Unije je treba v večini šele pridobiti za agitacijsko delo kakor si ga mi predstavljamo. Socialistični stranki pa moramo dati postojanke v vseh — tudi majhnih krajih in pojačati obstoječe. Naša najsvetejša dolžnost pa je širiti njeno časopiste.

Kapitalistični listi imajo veliko cirkulacijo. Naročniki so večinoma delavci. Trgovci oglašajo v listih z veliko cirkulacijo. In časopise v Ameriki eksistira od oglasov. Če bi imeli delavski listi veliko cirkulacijo, bi bila trgovska podjetja prisiljena oglašati v njih in gmotni dohodki bi bili s tem zasiguranj. Naše časopise bi postalo veliko in močno.

Delavstvo ima navado, da podpira rajše liste ki so proti njegovim interesom kakor pa da bi podpiralo svoje. To lahko opažamo celo med slovenskim delavstvom. Edini list, ki zastopa strogo socialistično stališče in je vsa zadnja leta, ko je socialistična stranka

šla skozi najhujšo krizo v svoji zgodovini in so jo zapustili vsi listi ki so jo prej podpirali, in ki je neomajjan v njenih vrstah in bodril sodruge k vztrajanju, zavedajoč se, da bo socialistična stranka prišla iz bojov jačja kot kedaj poprej, je bil "Proletarec". Jaz ne mislim da so jo zapustili socialistični listi. Ti so ji stali na strani zato ker so socialistični. Drugi pa so se zbal za naročnike in so se dali premetavati valovom sentimenta. "Proletarec" je bil ustanovljen za socialistično propagando. Preoral je ledino, stal ob strani naprednim akcijam in širil socialistično misel.

Ali ne bi tak list zaslužil podpore vseh slovenskih zavednih delavcev? Mesto da bi agitirali zanj, so se udali frazam in prepuščajo, da se bori za obstanek kakor čolnič na vihnem morju. Res je, da imamo še par drugih slovenskih listov, ki so lojalni delavstvu, posebno glasilo SNPJ. Ampak kdo ve, kako bi morali ti listi pisati, če ne bi imeli moralno močne J. S. Z. in njenega glasila "Proletarca"!

Socialisti smo v prednjih vrstah delavskega gibanja. Mi ne priznavamo porazov, ker verujemo v zmago naših idej. Naši cilji se bodo uresničili. Pot k socializmu pa ni gladka. Tega se zavedamo in se bojujemo naprej.

V prošli volilni kampanji smo si pridobili veliko izkušenj. Videli smo, da je za uspešno kampanjo potrebna enotno organizirana stranka. Videli smo, da so socialisti delali lojalno in nesebično za skupno stvar in izmed vseh posameznih skupin proporočno največ doprinesli k veliki manifestaciji delavstva dne 4. novembra.

Tudi naši klubi so storili kolikor so mogli v kampanji. Klub št. 69 je priredil v tem letu poleg slovenskih pet angleških shodov, izmed katerih so bili trije obiskani boljše kot smo mogli pričakovati. Prodali smo mnogo literature in še več smo jo razdali popolnoma na naše stroške. Naročili smo na tisoče iztisov letakov razne vsebine, jih zložili skupaj, ki so obsegali 16 strani, in jih v takih skupinah razdali. Skrbeli smo, da je vsakdo dobil našo platformo in cirkular, v katerem je bilo opisano La Follettovo delovanje.

Kogar nismo mogli doseči z raznašanjem cirkularjev po hišah, smo jih dobili na shodih ali v paradah.

Tako sem ob neki priliki izrabil tudi parado republikanske stranke za našo agitacijo. Okoli sto hiš je bilo okrašenih v kraju kjer se je vršil pohod, imeli so godbo, okinčane avtomobile in drug pomp. Ljudje so stali ob cesti kjer se je parada pomikala, jaz pa sem šel od enega do drugega in jim izročeval letake, ki so dali ljudem misliti ako so jih količkaj čitali. Po končani paradah so imeli shod, na katerem je nastopilo pet republikanskih veljakov. Običajnega ploskanja ni bilo in proti koncu je ostalo samo še kakih 75 oseb na shodu. Ko so opazili, da razdajam tudi tu La Follettove kampanjske letake, je eden Kuličevih pristašev skočil do mene in me hotel udariti. Nekdo ga je naglo potegnil stran; najbrž se je bal posledic. Preostale letake pa mi je vseeno zbil iz rok ter jih zalučil v zrak. Dejal se mu da sem jih že toliko razdal, da ta čin ne bo koristil njegovemu kandidatu. Na cirkularjih so bile instrukcije kako pravilno glasovati za našo listo, in to je republikanske šušmarje togotilo, pa si niso mogli pomagati.

Rezultat kampanje je bil, da je bila prvič v zgodovini Herminija kompanija tepena. Od 657 skupnih glasov jih je dobil La Follette 257, Coolidge 280, demokratje 35, K. K. 54, Workers Party 11, S. L. P. 3, in Tem. 3 glasove. 15 glasov je bilo nepravilnih. Pri

šetju glasov sem bil navzoč do 1. zjutraj, dokler niso bile preštete nele *straight* ampak tudi mešane glasovnice. Teh je bilo 147, med njimi naših 92. Socialistični kandidatje so dobili v Herminie od 99 do 107 glasov. La Follette je dobil veliko večino v Claridge, Yukonu, Rilltonu, Hahntownu, Larimerju itd. V enih krajih je presegalo število zanj oddanih glasov vse druge glasove. Dobro bi bilo preiskati, kaj se je zgodilo z delavskimi glasovi v Madisonu, kjer volijo naši rojaki iz Herminija No. 2. V listih sem čital, da je bilo oddanih samo šest glasov za La Folletta.

Tu je en dokaz, da ni dovolj samo glasovati, ampak da je treba tudi paziti pri štetju glasov. Ako ne gre drugače, se bi dobil ta izhod: Nekaj oseb se naj bi organiziralo iz zunanjih naselbin za naselitev v prizadetem kraju par mesecev pred volitvami. Dobili bi si tudi delo. Po volitvah, ko te kompanija spozna in te prežene, pa greš zopet. Delavsko gibanje se je vselej, kadar ni bilo mogoče drugače, posluževalo zvijač. V prvih letih naših bojov proti vlastodržcem sploh ni bilo mogoče drugače.

La Follette in Wheeler sta bila v okraju Westmoreland na drugem mestu. Na listi je bilo devet predsedniških kandidatov. Dobila sta okrog 13,000 glasov, medtem ko jih je dobil kandidat demokratske stranke samo nekaj nad 9,000. Coolidge jih je dobil 32,000, KKK. 3,417 in komunisti 124. Ostalih 1,000 glasov so dobile druge stranke.

Westmoreland County ima nekaj mest, ki so dala večino Coolidgu in porazila La Follettovo večino v premogarskih krajih. Za uspešno agitacijo v mestih je treba dobro organizirano kampanjo. Ako ni organizacij tedaj ni agitacije in na volilni dan dobe glasove tisti ki so v kampanji najglasnejši. Škoda, da nima socialistična stranka močnih postojank v vseh mestih. Kampanje v mestih stanejo veliko denarja. Dvorane, oglašanje, velike količine cirkularjev, poština itd. Par ljudi ne zmore vseh stroškov. Delavski listi imajo navadno v takih krajih najmanj naročnikov.

Led je prebit in delavci sedaj vedo, da je organizacija za boj absolutno potrebna. Na volitve se je treba pripravljati mesece poprej, ne pa se organizirati v začasne klube nekaj tednov pred volitvami. Priliko organizirati se imajo danes in vsaki dan. Ako nočejo iti v socialistično stranko, gredo lahko v farmersko-delavsko. Glavno je da se organizirajo in delujejo solidarno.

Naša kampanja je trpela na pomankanju sredstev. Govorniki so morali mnogokrat potovati na svoje stroške. V Westmorelandu smo nabrali v kampanjski fond nekaj nad \$500, kar ni pokrilo niti stroškov za tiskovine in oglašanje shodov. Ljudje niso bili pripravljeni, pa so že pričakovali zmago. Tako gladko ne gre. Ako bi imel vsakdo na glavi radio aparat, bi nam bila agitacija olajšana. Tako pa jih mnogo ni do zadnjega časa niti vedelo kdo je La Follette. Veliko ljudi sploh ne čita, in če čitajo, pogledajo le kake novice ali sportne vesti, ne pa kaj se dogaja v politiki. Vedo za republikansko in demokratsko stranko in glasujejo za eno izmed obeh. Agitatorji, ki so jih imeli republikanci, so se posluževali najumazanejših taktik, da očrnijo La Folletta. Govorili so na shodih nevrjetne budalosti in prestrašili nevedne ljudi tako zelo, da sem jih razumel ko so si v duhu mislili: "Bog me obvari pred La Follettom in njegovimi socialisti." Z uspehi smo lahko zadovoljni. Samo z delom ne smemo prenehati.

Delavske organizacije v Pennsylvaniji so že sklicale posvetovalno konferenco, ki se je vršila 16. novembra v Harrisburgu. Na nji se je razpravljalo o stališču, ki ga bodo zavzele na januarski konvenciji KPPA. za organiziranje skupne stranke. Konvencija januarja se bo vršila najbrž v Chicagi.

Debs in vsi drugi socialisti apelirajo na nas, da bodimo v teh časih aktivni kot še nikoli nismo bili. S tem bomo dokazali, da je naša stranka živa sila in jo bodo morali vpoštevati tudi tisti, ki bi rajše videli da nas ne bi bilo.

Rojaki delavci v zapadni Pennsylvaniji, delali smo v tej kampanji precej in smo ponosni na to. Delajmo naprej in delajmo vztrajno!

Anton Zornik.

Pravila J. S. Z.

Pravila J. S. Z., ki jih je sprejel peti redni zbor, so bila razposlana vsem klubom, ki so jih naročili. Knjižica vsebuje načelno izjavo in pravila JSZ., točko o konferencah klubov JSZ., točko tikajoča se Izobraževalne akcije in dnevni red za seje klubov in za seje konferenc.

Vsak član JSZ. mora poznati pravila socialistične organizacije. Vsakdo naj jih dobi pri tajniku svojega kluba. Člani "at large" naj pišejo ponje direktno.

Klubi ki jih še niso naročili, naj pošljejo naročila kakor hitro mogoče, na vsak način pred decembersko sejo. V pokritje tiskovnih stroškov računa JSZ. za vsak iztis pravil 6 centov. Kako jih klub razdeli med člane, je njegova zadeva; glavno je da jih razdeli in da jih člani prečitajo.

Tajništvo J. S. Z.

Anglija bo tirjala dolgove.

Anglija, ki jo zopet vladajo toriji, je namignila evropskim in drugim državam, da pričakuje od njih odplačevanje dolgov. Prizadete so Francija, Rusija, Italija, Jugoslavija, Rumunija, Belgija, Grčija, Portugalska, Poljska itd. Skupaj ji dolgujejo okoli deset milijard dolarjev. Deset milijard je mnogo posebno ako jih ni kje vzeti. Amerika tudi noče nič slišati o popuščanju dolgov. Evropske države pravijo, da so v vojni za demokracijo obvarovale Anglijo in Ameriko pred zmago kajzerizma. Amerika pravi, da je rešila ves svet in prehranjevala vso bedno Evropo. Anglija se baha, da so njene barke obvarovale zavezniške dežele pred izstradanjem.

Dolgove bo torej treba plačati, in tako je tu zopet povod za intrige in za militaristične naklepe. Kaj, ko bi vzeli odločilno besedo tisti, ki plačujejo stroške vojne s krvjo in v zlatu in ki morajo povračati posojila. Pametno bi bilo!

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

NAŠI ODRI.

"Mlinar in njegova hči".

Ako bi ne ljubil dramatike, bi danes ne pisal dolgo, ali vendar potrebno kritiko. Trnjeva in mukepolna je pot samotnega kritika, katerega je življenje obremenilo z "velikim peresom" (majhnim ljudem je vse veliko) ter veliko mero "učene-nadutosti," da kritizira in biča dramatične igralce, njih demagoge ter druge podobne si pošasti. Vse kaže da pleme neuspešnih, toda nadepolnih sentimentalistov še ni izumrlo. V imenu dramatike in pokojnega Ivana Cankarja moram danes zbichtati do nezavesti nekega člana tega plemenata zato, ker ne pozna pomen in cilj dramatike, pa vendar blebeče v njenem imenu. Ker jo ne pozna, sem prisiljen popraviti utis, katerega je napravil, ko je spisal "izvleček" te igre ter ga kot dober kristjan krstil z blagodonečo besedo "anonco". Vsi tisti, katere zanima tragična izpoved nezavednega demagoga, njegovo razkritje lastne duševne plitvosti ter čudno tolmačenje takih preprostih besed kot: moraličen poduk, učena-nadutost, dobra igra, kritik in delo, čitajte makaronsko "anonco" "Mlinar in njegova hči," katera je bila priobčena v dnevniku Enakopravnost na ravno isti dan, ko je gostobeseden Coolidge zopet bil proglašen in ustoličen vrhovnim glavarjem ameriške republike za bodoča štiri leta. Tu boste videli ter spoznali dušo in izgubljen plemenit razum moža, kateri se je zatekel v zadnje pribežališče razočaranih donkihotskih realistov — oder. Tu, kjer ni napornosti ter razburkanih valov realističnega življenja leži nekdanji realist, kateri se podpisuje, mogoče je to znamenje smrti, z zadnjo črko nekdanjega slavnega imena — r. Da, "ljubčki moji," da mu vzamem ne-njegovo frazo iz ust, on dela tam, kjer še nikoli ni bilo potreba nobenega dela, ampak samo papagajski napor. Sedaj si pa natančno oglejmo to čudno "anonco".

G. -r, zmazatelj po Clevelandu zelo sloveče "anonco" mi šteje v greh ponižno željo po malo boljši dramatični hrani, kot sem jo do danes dobival. Ko to "zahtevam" nisem nikak sebičnež, ker s tem, da se jo bo meni dalo jo bodo dobili tudi drugi. Slišal je, zato-re prizna, da Tolstoj, Shakespeare, Ibsen in drugi, so napisali nekake dobre igre, katere so velpomembne zato ker so mednarodne. Da pokaže svoj okus in dober nos za dramatiko nam celo oznanja iz njegove prižnice novo, do danes še neodkrito resnico, da so ti dramatik podali "publiki duševno stanje tega ali onega razreda." Brihten človek ta -r! S takimi splošnimi izjavami je nemogoče zgrešiti; povedano ni pa nič več kot, da bi povedal, da vsaka kpletulja ima jezik. Pozna se mu, da ne razume dramatiko ter pomen igre. Skušal je pokazati svojo "brihtnost", pa jo je polomil. Kar je žalostno pri temu je to, da se tega nič ne zaveda. Ali je mogoče, da mu ni znano, da je ni igre, v kateri bi ne bilo izražano duševno stanje tega ali onega razreda, včasih več razredov skupaj. Pisatelj je vrgel kar v en koš. Ločil ni onega od drugega. Kaj je tako težko — ali ne pozna predmet, katerega obdelava — ali oboje? Jaz, v svoji "učeni-nadutosti" bi vsaj rekel, da Shakespeare je največji dramatik človeških čustev, posebno srca, če se smem tako nepopolnoma izraziti. Nadalje, da nam je Shakespeare v igri "Hamlet" podal duševno-filozofično študijo, kot jo nekateri pravo-

verní fanatiki, ki vam čitajo skriti pomen povsod, ki pa ni ne eno in ne druge, — ampak, da parafraziram dramatika: "Nekaj je gnilega v možganih Hamleta." Na to bi še dodal, da nas dramatik v tej igri kaže kot večne domišljavce, a istočasno glumače. O Ibsenu bi rekel, da so njegove igre v glavnem dramatične študije moderne družbe, po domače povedano, študija o predsodkih družali — moralične mase. Da se o tem prepriča, naj čita Ibsenove privatne spise. Da, da, ti predsodki so enkrat verski, drugič morala, tretjič domovina, itd. O Tolstoju bi lahko povedal, da je ni igre, katera spada med igre prve vrste — da bi imela originalno idejo. Kam nas ta "učena" kritika vendar vodi? Pokazati hočem demagogično nedoslednost "anoncarskega" začetnika. V svoji anonci je napisal tudi sledeče: "Izkušnja nas uči, da ima ljudstvo več užitka in moraličnega poduka pri domačih igrah, v igrah ki so vzete iz domačega življenja, iz tistega življenja, katerega so oni sami živeli." Kaj za eno godljo imamo tukaj? Prvič, da je vsaka taka igra brezpomembna, drugič pa da ljudstvo uživa. Kadar je igra popularna, se moramo spomniti, da v nobeni taki igri ni niti najmanjši delček originalne ideje, da ne vsebuje nič drugega kot predsodke mase ter da nas prav nič ne uči o današnjem življenju, veselju, lepoti in drugo. Ko bi taka igra imela količkaj ideje v sebi, bi ne bila popularna do meje, "da jo naše ljudstvo zelo rado gleda." Torej, s tem se prizna, da se igra, kar navadno ljudstvo hoče, da navadna masa nadvladuje izbiranje iger, da se ji vstreza s takimi igrami, katere imajo v sebi predsodke vsakdanjosti; vse to, da se ustreže masi, kot, da se pripozna, da ista vlada v gledališču. O Cankar, kako morejo Tvoje kosti počivati v miru! Ponavlja se dejanje iz "Krpanove kobile", ko nam ti ljudje pridigajo, da je ono dobro za ljudstvo, kar samo v svoji nevednosti izbere. Veliko smo že napredovali v naši narodni kulturi! Še več bomo, ker bo masa izbirala svoje igre, katere bodo vedno uspešne ter "izobraževalne." Koliko pa imata skupnosti: Moraličen poduk in užitek? Kadar človek uživa, je to proti vsaki morali; kadar je človek moraličen ne uživa. To je naenkrat jasno, ako se pove, da sta si ti dve besedi v protislovju. Vse to ni še nič. Dopovedati nam hoče, da moraličen poduk je več nego realno življenje. Pomnite, da moraličen poduk ni nič drugega kot večno pridigovanje o zlem in dobrem duhu ter da dobro vedno zmaga nad slabim, kot n. pr. v kino-gledališču. Ali se ne zaveda kam jo je zabredel? On trdi, na podlagi svojih izjav, da je domača igra boljša kot igra, katera vsebuje čustva, misli in lepoto, kar vsak divjak lahko čuti in razume. Takemu se ne more povedati drugega, kot da je dramatični šovinist. Dvorenost in nekompetentnost g. -rja se spozna v tem, da ko opazi, da jo je predaleč zavozil in da se utegne komu zameriti, ali pa se mogoče ogniti opravičeni šibi, da je dobro, "seve" (to nerad potrdi) dati na oder tudi take, pri katerih je potrebno misliti. To vam je tolmačenje! Vzemite katero stran hočeš — zameriti se pa nočem!

Po njegovem mnenju ni kritik nič drugega kot nekako strašilo, seveda, od časa do časa tudi "bedak". To se pravi, kadar se spozabi ter postane konstruktivni kritik, ali pa nič ne dela, ker samo hvale. Na take besede se on dobro razume, ker jih uporablja za argumente, kar je tudi "delo" pri njemu. Z vsem tem ga pa še vendar ne morem priznati kompetentnim ocenjevalcem iger in drugih sorodnih ropotij. Kot vsi tisti, kateri ne vedo o komu razpravljajo, ima on še posebna tolmačenja kritika. V svojem

nepotrebnem strahu si misli, da ta pošast uživa največje veselje, kadar pokaže napako — on bi rekel — graja. Nadalje ima pojmi, da bi moral kritik vedno hvalliti naše "ustvarjajoče umetnike" ter biti ponižno prijazen z njimi. Kakor hitro se spozabiš ter dotakneš igralske "ustvarjajoče umetnosti," takoj se spravi nate s kako uničujočo "anonco". Rezultat takih bedastih pojmovanj in tolmačenj kritikov je ta, da sem danes edini, kateri si še upa malo "pošlatati" naše domišljave igralce. Da ne bo kateri rekel da lažem ter me privlekel pred veliko poroto, bom to utemeljil s posebnim in čudnim dokazom. G. Staut mi je priča, da ko je pisal kritike prireditelju društva "Ivan Cankar" v Enakopravnosti, da so pričakovali ti "umetniki", kateri imenujejo vsako našminkanje ter malo brk in brade umetnost, da jih samo malo, neprenehano hvale. Od začetka se ni takoj podal. Ko se jim je pa malo podal ter "tulil" v ravnoisti rog, tedaj je bil vreden njih milostnega pogleda. Ko pa se jim ni hotel popolnoma podati, je moral zapustiti nehvaležno delo kritika. Žal mi je zanj, ker sem v njemu opazil žarek humorja, katerega bi moral imeti vsak kritik. Razumel je precej dobro tehniko odra, kakor tudi pojmoval pomen in namen dramatik. Neutolažljiva častihlepnost igralcev društva "Ivan Cankar" je uničila — upam da ne za vedno — obetajočega kritika ker ni trpela nobene destruktivne, a vendar poštene graje dobroželega jim kritika. Taki so pojmi g. -rja o kritiku. Še bolj čudni so pa o delu. Oglejmo si jih:

Da me ne obtoži, da mu delam krivico, bom citiral cel stavek g. -rja: "In kadar vidijo taki kritiki anonco, da se vprizori taka predstava, naj bodo toliko prijazni, pa naj v listih nekoliko (ne vse) raztolmačijo pomen cele igre." "Kritizirati pa nič delati zna vsak 'bedak'." Na tem mestu moram konstatirati, da so g. -r "scagali", da bi zmozel spisati bodočo "anonco" igre "Volja"; indirektno namiguje, da bi tudi kritiki kaj prispevali s tem, da bi vsaj "nekoliko" — pomnite, da je to važnega pomena, ta "nekoliko" — raztolmačili ljudstvu pomen "cele" igre. Do danes so "oni" to nalogo vedno izpolnjevali s tem, da so "nekoliko" pojasnili pomen "cele" igre. Dajte mi rokopis igre teden dni pred predstavo v roke, pa vam spišem izvleček, katerekoli igre, ne pa kakih "anonc". Sedaj pa k tolmačenju besede delo. Kadar kritik napiše kritiko, mora vedno spisati nekaj kar je sad njegovih misli. Išče zlato, če ga je kaj, v vsaki igri, ocenjuje, vaga, odvaga, pokaže nedostatke, katere je gledalčevo oko preprostega človeka zgrešilo, na to pa spiše kritiko. Igralec se nauči na pamet nekaj strani besed, šopiri se po odru, včasih med splošnim ploskanjem gledalcev, kateri navadno ne vedo za kaj se gre, maha kot obseiden s kako leseno sabljo po odru in vam z iskro v očesu vpije "vse za dom in cesarja" na vse grlo. Vse to on imenuje delo. Ali ste kdaj videli misleca, da bi se šopiril po odru ter sam sebe občudoval? Nič več ne ustvarja in dela, kot gledalec, kateri ga z mučno potrpežljivostjo gleda, čuti in joka z njim, a vendar si ne domišljuje da dela ali celo ustvarja. Da je to mučen in smešen napor ob enem, pritrdim; da bi pa to imenoval delo, ne morem. Delo je dramatika, ne pa igralčevo. Tolmačil sem vedno vsako igro v pač toliko stavkih, kolikor je bila vredna. Pomni naj, da se da jedro vedno stisniti v par stavkih, in dobro se je spomniti tudi na Polonijev nauk: "*Brevity is the soul of wisdom.*"

S tem mislim da sem pokazal demagogijo našega zmazatelja "anonc" in povedal, da dobro dramo tvo-

ri lepota, človeška, ne lokalna, čustva, ideje itd. Nadalje, da ne sprejemem imena mesto argumentov, in da sem nalogo in delo kritika, in kar je najglavnejše, razkril "delo" igralcev, zraven pa še pokazal, da bi nemara bilo dobro ako bi nekateri imeli vsaj malo pojma o dramatikih.

Igra "Mlinar in njegova hči" ima vse znake, da je bila prevelik predmet za njenega pisatelja, ali pa, da je snov te žaloigre prišla v neprave roke. Dramatik, vse kaže, ima pojmo o efektni sceneriji, ne pa realne žaloigre. Jedro igre ni nič drugega kot zmaga dobroželečih želj privatne morale pisatelja nad slabim. Neki mlinar ima hčer, katera ljubi Konrada vzlic temu, da ga ji oče prepove ljubiti. To se vleče sem pa tja tako dolgo, da se dramatik končno zateče k dobroznanemu sredstvu neuspešnega dramatika s tem, da se spomni, da ustvari vražjeverno verovanje v izpolnjevanje fatalističnih prikazni strahov. Na ta način se iznebi karakterjev iz odra. Ta formula je dobroznana pri pisateljih "šundromanov". Kar noče umreti, se pokolje. Sorodstvo je tukaj — neizogibno produkt ene in iste tovarne. Nihče ne verjame, da se tako umira v življenju. Nekaj sentimentalnosti je vrženo vmes, ko želi hčer pred smrtjo, da ji gre "njen" Konrad malo zapiskati pod oknom. To se imenuje žaloigra. Da je učinkovala na nekatere se razume. Sentimentalnost je še vedno delovala pri masi ker še ni bila vzdignjena nad njo. Ni to njena krivda; krivda leži na onih, kateri so imeli dolžnost in nalogo jo naučiti kaj boljšega. V življenje gledajo ravnoisti ljudje resnične žaloigre in tragedije — a se ne jokajo. Čas je že, da se približamo onemu, kar ima vsaj lice originalne ideje — drami realnosti.

Glavno vlogo je igral g. Groboljšek. Nihče mi to ne bo verjel, pa je vendar res. Da bi ga videli, tega grobokopa, kako je naravno pripovedoval o čudnih rečeh, katere se gode na vseh vernih duš dan na pokopališču, bi se nedvomno strinjali z menoj. Tako naravno ni še nihče igral pri društvu "Ivan Cankar" kot je ravno ta, meni nepoznan Groboljšek. Namenjeno glavno vlogo je v mojo začudeno in skoro popolno zadovoljnost igral nihče drugi kot dozdam tavajoči g. L. Trugar. To vam je pogodil karakter skopuha. Glas bi ne mogel biti boljši in prikladnejši. Stiskal je "svoje ljubčke" tako in bal se zanje, da smo pozabili, da se to godi v gledališču. Kašljanje naduhnega in jetičnega človeka ni zadel prav dobro. Ko bi malo pljuval bi dodal utisu svojega stanja in boljšemu razumevanju karakterja, katerega je predstavljal. Navidezno umetno pljuvanje se čisto lahko vporabi prihodnjic. Ga. Debevčeva je pa pretiravala s svojim glasom do meje najobupnejše skrajnosti. Ni mogoče, da se kaj takega godi v življenju. Svoje deklamiranje bi lahko skrila malo bolj s kretnjami, katere spadajo gotovim vrstam v njeni vlogi. Od časa do časa je bila naravna, za kar je žela dva zaslužena šopka cvetlic. Njenega ljubimca je igral g. Kovačič, katerega volja je bila velika, da bi rešil vlogo. Ponesrečilo se mu je s tem, da se še vedno drži stare neumne formule, da se tolmači srce trgajočo tragiko le z največjim vpitjem. Dobro je če ve, da so največji trenotki v dramih grobotih odmorji v dialogih, ne pa v brezumnem vpitju. Kot zgleda, najglasnejše vpitje ne pomeni najglobejšo tragedijo. Drugi, očetovsko-postavljen ljubimec Marice, hči mlinarja, je nerodno rešil moj prijatelj g. J. Sircel. Res je, da je vsa stvar zgledala smešna, torej tudi primerno obnašanje v takih ozirih, toda njegov kupčev-

ski dialog z Marico me nikakor ni prepričal. Igral je brez kakega zanimanja, kako se naj torej jaz zanimam? Vse druge vloge so bile v primeroma dobrih rokah in ne prav povoljno rešene.

Scenerijo za to igro so dobro pogodili. Ko bi se jo uporabilo malo boljše, bi bil tudi utis na gledalce boljši. Atmosfera ima veliko pomena pri igri. Recimo prizor smrti Marice potrebuje, vsaj po predpisih igre, da umira, ko zahaja solnce. Zgledalo pa je kot da vzhaja. Solnce ko zahaja gre od tal do strehe, ne pa obratno.

Končno gre pohvala ge. tudi A. Danilovi, ker je izbrala pravo vlogo za gd. L. Trugarja, in da vedno boljše izbira vloge g. Groboljšku. Želeti bi bilo, da izsledi pred vprizoritvijo igralce ki so nezadovoljni z vlogami ter stvar pravočasno popravi. To delo spretnemu in taktnemu režiserju ni težko. Sedaj se pa pripravimo na Kristanovo igro "Volja", katera obeta biti nekaj posebnega.

To dolgo in čudno kritiko sem napisal v obrambo poštene drame, v razkritje njenih demagogov — sedaj pa čeprav pride vesoljni potop.

Joseph A. Siskovich.

"Velika repatica" pride v Clinton.

CLINTON, IND. — Halejev komet, ki je pred leti strašil grešne ljudi, pride na zahvalni dan dne 27. novembra natančno ob 4. popoldne kakor solnčni ali lunini mrk v Clinton. Naši računarji so mi dali te številke za točne do pike in jaz jim verjamem ker jih poznam za zanesljive učenjake.

Dramski odsek kluba št. 41 priredi omenjenega dne burko v treh dejanjih "Velika repatica." Vprizorjena bo v Chas. Moskovski dvorani na Sedmi ulici. Igra se vrši na Zapotoku v početku dvajsetega stoletja, mislim da natančno l. 1908, ali pa je bilo l. 1909. Razun na Zapotoku se je vršila v vseh krajih, kjer žive bogaboječi ljudje in so se bali, da se komet ne zaleti v našo solzno dolinco in jo razprši v prah, žive in mrtve duše pa pokliče na vesoljno sodbo. Ponavlja se na Zapotoku vselej kadar se zopet prikaže Halejev ali kak drug komet z velikim repom, in ti repi so navdno daljši kot pa progga železnice Union Pacific.

Na kratko: "Velika repatica" je burka, ki ima za jedro strah, ki ga je povzročil pri nevednih ljudeh Halejev komet. Mnogi so se bali da bo trčil ob zemljo in da pride konec sveta. Izšle so celo knjižice z naslovom "Konec sveta", duhovniki so pridigali, ljudje so molili in dajali v bogaimo, neverni nevedneži

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Teočna številka "Proletarca" je **897**
 Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnice. Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

pa so jedli in pili, ker "sedaj je itak vseeno". Moški so se uprli svojim hudim ženicam, mlada dekleta so razkrila svoja srca fantom ki so jih ljubile, pa si tega prej niso upale povedati, ampak "sedaj je vseeno." Zviteži so na račun repatice in strahu ki ga je delala ljudem skušali kovati kapital za kake svoje namene, in to je vsebina burke.

Popolnoma zanesljivi ljudje so mi povedali, da so vloge v rokah dobrih igralcev in igralok. To pomeni, da bo "Velika repatica" dobro igrana in da bo smeha na koše.

Osebe, ki bodo nastopile v igri:

Vladimir Kamenar, posestnik Zapotoka, Frank Mazel. Zofija Cepeličeva, njegova sorodnica, Frances Hudomal.

Božidar Cepelič, njen mož, Bartol Oblak.

Mička Cepelič, njuna hči, Marjeta Česnik.

Trpotec, nadsvetnik, Frank Knaflič.

Fric, njegov sin, Max Juvan.

Ema Novakova, slikarica, Rezika Vegel.

Branko Vojska, Frank Hladin.

Kužman, zasebnik, Andrej Cizej.

Rožič, logar, Ignac Spendal.

Nežika, gospodinja pri Kamenarju, Jennie Oblak.

Francelj, sluga pri Kamenarju, Joseph Oblak.

Po predstavi bo ples in prosta zabava. Poskočne polke in valčke bo proizvajal Tone izpod hriba. Za potrežbo se bo potrudil poseben odbor, da se ne bo mogel nihče pritoževati.

Čisti prebitek je namenjen za gradnjo Slovenskega doma na Clintonu.
J. G.

Konvencije dveh delavskih federacij.

Dne 17. novembra se je pričela konvencija Ameriške delavske federacije v El Pasu v Texasu. Ob istem času se je otvorila konvencija mehiške delavske federacije v Juarezu preko reke od El Pasa. Dne 17. novembra so prišli delegatje mehiške federacije v El Paso na otvoritveno sejo konvencije Ameriške delavske federacije. Dne 18. novembra so šli delegatje ameriške delavske federacije preko reke v Juarez na otvoritveno sejo konvencije mehiške delavske federacije.

Na konvenciji Ameriške delavske federacije sta navzoča dva bratska delegata poslana od Kongresa strokovnih unij Velike Britanije in en delegat, ki ga je poslala nemška federacija.

Mehiška federacija ima pol milijona poljskih delavcev in 700.000 članov, ki so zaposleni v industrijskih obratih, v pristaniščah itd.

Skupne seje obeh federacij in navzočnost zastopnikov evropskih in drugih delavskih zvez je dalo zborovanju mednarodni značaj. Stari Gompers se morda boji besede "internacionala" in o socializmu ne čuje rad, toda zboruje skupaj s federacijo, ki je meseca julija izvolila

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kodir potrebujete kaj iz lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davisu

vodilnem lekarnarju v

CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)

spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne. Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z.?

BOŽIČ

praznik radosti se približuje

Gotovo se boste spomnili svojih dragih v stari domovini z malim darom za božične praznike.

Naše najboljše zveze z vsemi bankami v Evropi nam omogočijo dostaviti vsako pošiljatev v najkrajšem času in najcenejše z jamstvom da bo pošiljatev dostavljena v popolnem znesku.

Prodajamo parobrodne listke in zastopamo vse parobrodne družbe; naš parobrodni oddelek vam nudi vso pomoč v vseh zadevah.

Kapital in prebitek
\$2,000,000.00

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Ave. Vogal 19te ceste.

CHICAGO, ILLINOIS

Vlagajte svoje prihranke v to varno banko.

socialista Callesa za predsednika Mehike. Poslušal je govore, ki so jih imeli zastopniki delavskih federacij iz Anglije, Nemčije, Južne Amerike itd., in skoro vsi ti bratski delegatje so socialisti.

Mednarodni sporazum bo lahak, kadar bo delavstvo v stanju spoznati, da sovražnih dežel ni in da ima z delavstvom vseh drugih dežel sorodne interese. Mehiški šovinisti, ameriški džingoisti, italijanski fašisti, nemški monarhisti in tako naprej, ne bi mogli zborovati skupaj ker jim ni skupno nič drugega kakor sovraštvo do delavskega gibanja. Mednarodnega bratstva ne poznajo.

Mehiško in ameriško delavstvo bi z lahkoto uredilo medsebojne odnošaje. Mehika ima delavsko vlado. Ameriško delavstvo si jo bo moralo šele izvojevati.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

"S. O. S."—Safety or Sorrow."

"Safety or Sorrow" (Varnost ali žalost) je postalo vsakdanje geslo. V zadnjih šestih letih je bilo 11.739 oseb ubitih, 30.522 pa poškodovanih na raznih železniških križiščih v Združenih državah, in 80 odstotkov teh nezdod se je pripetilo ljudem, ki so se vozili z avtomobili. Ampak mnogo več ljudi pomre vsako leto, ker niso začasno dali pozornosti železničnim neredom. Trinerjevo zdravilno grenko vino pomeni varnost. Isto odstrani iz črevesja vso nerabno tvarino, v kateri se ležejo in redijo bakterije, do čista izčisti želodec in črevesje in jih istočasno ojači. Je neprecenljivo v slučajih slabega teka, slabe prebave, glavobolov in slabega spanca. "Trinerjevo zdravilno grenko vino je izvrstno zdravilo," piše Mr. Rudolph Phillip iz Chriesmana, Texas. "Nad dve leti že rabim Trinerjevo zdravilno grenko vino in počutim se izborno," piše Mr. George Kulka iz Mansfield, O. Vsak boljši lekarnar ali trgovec ima v zalogi Trinerjevo zdravilno grenko vino, Trinerjev Liniment (proti revmatizmu in nevralgiji) in Trinerjev Cough Sedative (za prehlade), če jih pa ne morete dobiti v vaši soseščini, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

924 McAllister Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINCIC

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

IŠČE SE

PEVOVODJA za poučevanje petja pri dveh pevskih zborih.

Poleg poučevanja bi lahko opravljal še kaka druga dela, bodisi v tovarni ali kjerkoli. Vsakemu, ki bi sprejel to službo smo pripravljene iti na roko in mu pomagati da dobi primerno delo.

Ponudbe pošljite na:

FRANJO KUHOVSKI,
8971 Sherwood Ave.,
Detroit, Mich.

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je spisal slavni angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane \$5. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi razne druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

"ČAS",

jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjске nasvete, znanstvene zanimivosti, podužne, narodu potrebne razprave n mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

Največja zaloga boljših književnih del.

Denar, investiran v dobre knjige, je najboljšo investiran.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ EDECE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana ..	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana ..	.75
ZAJEDALCLO (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75
ZA SREČO, povest, broširana ..	.45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana ..	1.00
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Senoa), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana ..	1.20
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana ..	.40
ZVONARJEVA HOI, povest, broširana ..	.65
ZENINI NASE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. sv., vezan ..	1.75
II. sv. vezan ..	1.50
III. sv. vezan ..	1.50
IV. sv. vezan ..	1.25
V. sv. vezan ..	1.00
VI. sv. vezan ..	1.00

PESMI IN POEZIJE

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francoskine prevel I. Hribar) vezana ..	1.00
---	------

MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba ..	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana ..	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90
POHORSKE POTI, (Janke Glaser), broširana ..	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana ..	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana ..	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana ..	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25
ŠLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba ..	.50
TRBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana ..	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana ..	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	.50
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
CARLIJEVA ŽENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana ..	.25
DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih ..	.30

GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. ..	.60
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana ..	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih ..	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
NAVADEN CLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	.50
NOC NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana ..	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ROMANTIČNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..	.80
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	.50
SEN KRESNE NOCI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata ..	.20
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern) ..	5.00